

vergevoel
Vader van
eenheid der

derschap en
heid zijn ook
er naar, dat
ndige wereld.
is beschouwd
de ver-
lieve heiden
d nog verre.
het Woord,
eopenbaarde
duidelijk op
Vaderschap
riologie. Het
der leidt, en
gezin, door
ons de waar-
atuur.

nige genees-
is het Chris-
te. Ook dit
velen onze
invloed op
e in de 19de
trekkend ge-
definitie van
dute afhan-
vevoeld onder
ur leven, die
ist begonnen
te en breedte
in de historie
iensten. Wij
etenschappen
itten, en wij
mand van de
houden. Als
n zij de oom-
menscheijk
epping zelve

uperadditum,
gene, wat de
was gescha-
ienstige wezen,
ijken en voor
Hoe waar dit
der tijd over-
dsdienst den
de zonde is
geworden, dat
nade niet de
en ons onzen
Niet door het
roegere theo-
door het ver-
houden. De
telijke religie
n godsdienst.
oor allen, die

len theologen
ich toch niet
der godsdien-
het kruis van
alleen van dit
verlezen. Zoo
der heidenen
ikken, laat ons
le Christelijke
len leert, de
nooden tege-
iet, ook maar
i, dat, om deze
s gaven aan
illende gods-
a bezitten om
ken.

erologie geen
en, die tot de
erbert Spencer
n het Christen-
terugkeer naar

ze filosofie
de religie
de idienstige kie-
et proces der
Christendom
ontwikkeling
des menschen,
pping, bestaat
e menscheid
e gezondheid,
ren van pre-
hoogleraren
dat zij beide
n, m. a. w.
en de leer
overeenstem
kunnen inzien
n ons, dat de
woorden meer
wijzen naar
pelijke onder-
stelsel van
e het tweew-
e geologie
dingen op de
op de nieuwere
nzer theorieën
volg van was.
wikkeling der
t helpen onzen
vroeger, maar
der evolutie
ppelijk onder-
istische eeuw,
voor de men-
e ene poging
te verklaren.
genstellingen;
et andere niet
in zijn Woord
enscheid het
it als een ge-
ond te maken;
ter verwerpen
chool niet in
en hemel ge-
toen de Zone
eligen Geest,
daria.

De synthetische filosofie van Herbert Spencer oefent heden ten dage op de theologen eenen ontzaglijken invloed uit. Met al de energie die in ons is, moeten wij ons tegen dien invloed schrap zetten. Laten wij het Christendom bestudeeren als herschepping, en het resultaat zal zijn: een theorie van het heelal, die ons in staat zal stellen over de materialistische en mechanische beschouwingen onzer dagen volkomen te zegevieren. De gevaren, waarop gewezen werd, zijn ongetwijfeld zeer groot, maar het zijn nog niet de allergrootste. Wij handhaven de Gereformeerde theologie, en meer bijzonderlijk dien vorm, die gewoonlijk als de Calvinistische bekend is. Zij nu genoege op onze hoede tegen het gevaar, dat uit de verwaarloozing der soteriologie voortvloeit? Ik vrees, dat wij niet altijd voorzichtig genoeg zijn. Wij moeten ons hoeden voor eenzijdigheid in onzen dogmatischen arbeid.

Het hoofdbeginsel van ons stelsel is uiteraard theologisch en niet soteriologisch. Ik herhaal het, ik wensch dit beginsel niet te wijzigen, veel minder het te verwerpen. Ik ben er van overtuigd, dat de algemeene toon onzer theologische redetwistingen veel gezonder zou zijn, als de echte Calvinistische geest weer opwaakte. Religie is niet in de eerste plaats liefde jegens den naaste, wat onze ethische vrienden ook zeggen mogen, en hoe noodig het ook zij voor de liefde onze religie te toonen; maar religie bestaat in de eerste plaats in de ware vrees Gods, die vrucht is van geloof en kennis.

Dit nu mijne overtuiging zijnde, behoeft ik toch niets te herroepen van al wat ik over het theologisch karakter van onze leer gezegd heb. Ik gevoel mij echter gedrongen er de waarschuwing aan toe te voegen, dat het ons ernstig streven moet zijn, onze theologie ten nauwste met onze anthropologie te verbinden en dat door middel der soteriologie.

Niet allen, die het Calvinisme goed gezind zijn, doen dit. Alexander Schweizer van Zurich en J. H. Scholten van Leiden noemden zich groote vrienden der Gereformeerde theologie. Het kan niet ontkend worden, dat zij de aandacht der theologen gevestigd hebben op den rijken schat, dien wij bezitten in de geschriften der groote mannen, die in de 16e en 17e eeuw, in de Gereformeerde kerken in de Nederlanden, Duitschland en Zwitserland gebloeid hebben. Ze deden dit in eer en tijd, toen de algemeene opinie het Calvinisme voor dood verklaard had.

Wij zijn dezen mannen grooten dank verschuldigd voor hunne onvermoeide pogingen om de oogen der theologen te openen voor de kracht en de schoonheid van een theologie, door velen gesmaad, maar slechts door weinigen verstaan.

Maar wat was de reden, dat deze mannen zoo veel belang stelden in de leer der Gereformeerde kerken? Men kan niet zeggen, dat zij met de Gereformeerde belijdenis zeer ingenomen waren. Zij hadden eerbied voor het beginsel, dat dit fundamenteel vormde, waarop het dogmatische gebouw was opgetrokken. Beiden vonden dit beginsel in de leer van God, hoewel zij in de formulering ervan niet geheel overeenstemden. Maar het moet erkend worden, dat zij, door het feit vast te stellen, dat het Calvinisme meer theologisch dan anthropologisch van aard is, eenen grooten en gezegenden invloed op de ontwikkeling der Gereformeerde theologie hebben uitgeoefend. Het is zeer de vraag, of de Calvinistische theologie ooit weer zou zijn opgebloeid, indien deze mannen de oogen der theologen voor deze verborgene schatten niet geopend hadden.

Intusschen, het soteriologisch karakter van het Calvinisme, dat zeer op den voorgrond treedt in de standaardwerken der Gereformeerde theologen, werd door deze mannen geheel gewijzigd. Zij behoorden tot de liberale school, die al het bovennatuurlijke uit de theologie verwijderd. Het is daarom licht te begrijpen, dat zij niets gemeen hadden met het Evangelische geloof der hervormers en der zoogenaamde scholastieke theologen der 17e eeuw. Niet Calvin, maar Schleiermacher was hun leermeester. Het was het gevaarlijke element van het Calvinisme in zijn supralapsarischen vorm, om het zoo eens te noemen, dat hen aantrok. Het kwam, naar hunne meening ten minste, huanc filosofische inzichten in het geveel. Het vrome gevoel van volstrekte afhankelijkheid en een deterministische psychologie en metaphysische leverden de bouwstoffen voor hunne eigenaardige gedachtegang.

Het was een soort Calvinisme in den overtreffenden trap, waarin hun geest, gewoon de verhouding tusschen God en de wereld van het standpunt der immanentie te zien, ruste vond. Zij schenen te denken, dat de band tusschen geloof en kennis gelegd was door middel van een pantheïstisch getint supralapsarisme. Het Calvinisme werd in hunne handen universalisme, d.w.z. de wederoprichting aller dingen, en Christus de anthropos pneumatikos, die alle menschen tot volmaaktheid voert. Voor de bloedtheologie, voor het borgtochtelijke lijden en sterven van Christus was in hun stelsel geen plaats. Het wezen zelve der theologie werd aangevat. De leer der Heilige Drieëenheid werd geheel geschrapt en de Godheid van Christus geloofend. Dit bewijst reeds afdoende, dat zij zich meer bekommerden om de verhouding der wereld tot God, dan om God zelve. Hadden zij het mysterie van het Goddelijke in de openbaring des Zaligmakers verstaan, zij hadden zeker geen caricatuur van het Calvinisme gemaakt.

Laten wij ons wachten voor zulk een dwaling. Iedere aprioristische constructie van een theologisch stelsel op de basis van een abstract beginsel buiten het terrein der genade, die immers in de eerste plaats voor zondaren noodig is, moet noodzakelijkerwijze tot verderfelijke dwalingen voeren. Er is geen Christelijke theologie bestaanbaar zonder de verlossing door Christus als

uitersten hoeksteen. Calvijn's theologie was in geen deele een bloot menscheijk bespiegeling in den geest van een idealistische filosofie. In zijne »Instituut der Christelijke godsdienst," het meesterstuk der Gereformeerde theologie, behandelt hij niet alleen de kennis van God den Schepper, maar ook de kennis van God den Verlosser, en hij vergeet niet aan te toonen, hoe Gods genade ontvangen wordt, en welke de uitwendige genademiddelen zijn, die God ingesteld heeft. Wel is zijn stelsel bealst theologisch, want zelfs van den Christus sprekende, wijst hij met nadruk op het feit, dat het God de Verlosser is, die ons den Zaligmaker geschonken heeft. Maar Calvijn kan niet van eenzijdigheid beschuldigd worden. Hij wacht zich voor het meden gaan, niet alleen wat den vorm aangaat, maar ook naar het wezen. Zijn stelsel is wel overwogen; het rijk der schepping en het rijk der genade komen beide tot hun recht. Het is rationeel maar niet rationalistisch; theologisch maar niet bespiegeling.

De hervormers waren door Christus tot God gebracht; hoe konden zij Hem vergeten als den Zaligmaker en als het Woord? Om de theologie der Gereformeerde kerken te handhaven, moeten wij dus de eenheid van theologie en soteriologie voorop stellen, of met andere woorden: het Christendom opvatten als een herscheppingsplan.

Als wij dit kardinale punt uit het oog verliezen, snijden wij den band door, die ons aan onze vaderen bindt, ja, dan zou van ons gezegd moeten worden, dat wij een caricatuur van hunne beginselen gemaakt hadden.

Hoe gevaarlijk het is, uitsluitend theologisch te zijn, kunnen wij leeren uit de geschiedenis der Oostersche kerken. Een iegelijk die van den tegenwoordigen toestand dezer kerken op de hoogte is, zal mij zekerlijk toestemmen, dat zij schier geen teeken van leven meer geven. Op het veld der theologische wetenschap is haar invloed op de ontwikkeling der Christelijke gedachtenwereld zooged als nul. En toch waren deze kerken den toon aan bij de ontplooiing der theologie in de eerste eeuwen der Christenheid.

Met dankbaarheid gedanken wij, wat zij gedaan hebben voor de ontwikkeling der belijdenis van God en van Christus. In latere eeuwen heeft men zich bezig gehouden met bespiegelingen over de Drieëenheid en den Persoon van Christus, maar of men er in geslaagd is den voorraad onzer kennis veel te vermeerderen, is een vraag, die ik niet bevestigend zou durven beantwoorden.

Hoe verklaren wij de versteening die over deze kerken gekomen is en de armoede harer theologie?

Indien ik het wel heb, ligt het antwoord op deze vraag in het volslagen gemis aan belangstelling in de soteriologie. De Logos was alles; de soter en de soteria waren weinig in tel. De soteriologie was verdronken door een zinloos beeldendienst en een nauwgezet aanhangen van het zoogenaamde orthodoxe geloof, d. i. de Nieuw-Constantinopolitaansche belijdenis. Deze belijdenis is strikt theologisch, terwijl de subjectieve elementen der Christelijke religie niet tot ontwikkeling gebracht zijn. De plaats die het soteriologische element in de belijdenis der Roomsche kerk inneemt, kan een echt geloovige niet bevreemden; maar vergeleken met de plaats die het bij de Oostersche kerken bekleedt, verdient ze nog lof. Wij verwonderen er ons niet over, dat de Roomsche kerk in dit opzicht verre de meerdere is van hare Grieksche zuster, en wij schrijven dit onderscheid niet alleen toe aan de bewonderenswaardige inrichting harer hiërarchie, maar ten deele ook aan de betere ontwikkeling der soteriologie.

Augustinus, de grootste kerkvader van het Westen, bewijst welke kracht een man kan ontwikkelen, wiens theologie een goed geproportioneerde saamvoeging is van theologische en soteriologische elementen. In zijnen tijd was hij de kampvechter voor de Drieëenheid. Zoo wij ons niet vergissen, kunnen wij hem beschouwen als den man, in wien de ontwikkeling der leerstukken in verband met dit groote mysterie haren bekwaamsten tolk gevonden heeft. En toch, hoeveel roem verwerfde hij zich niet in de soteriologische vraagstukken, die de Christelijke wereld begonnen te beroeren, toen Pelagius zijnen loopbaan aanvang. Aan Augustinus zien wij, hoe schoon theologie en soteriologie kunnen opgroeien, als de laatste hare kracht ontleent aan de eerste, en de eerste door de laatste binnen hare grenzen wordt gehouden. Pelagius' voorbeeld is voor hetzelfde feit een negatief bewijs, want zijn theologisch stelsel bewijst, dat een niet tot een gezamenlijke ontwikkeling gebrachte theologie eindelijk op een schrale soteriologie uitloopt, terwijl een verarmde soteriologie zonder twiifel tot een levelloze theologie leiden moet.

Maar er is nu genoeg gezegd om ons te overtuigen van de noodzakelijkheid van de beoefening der soteriologie in verband met de theologie zelve. Wij moeten evenwel niet uit het oog verliezen, dat de soteriologie de plaats niet mag innemen, die wij de theologie hebben toegekend. Indien wij ten volle verstaan wat het betekent, als wij zeggen, dat het Christendom een plan van herschepping realiseert, zullen wij aan den anderen kant voor het innemen van een verkeerd standpunt en voor verdraaide voorstellingen bewaard blijven.

Er zijn velen, die in hun stelsel de soteriologie te veel op den voorgrond stellen. Wij hebben geen bezwaar tegen iemand, die een monographie over de soteriologie schrijft. Het heeft ook zijn nut boeken te schrijven over speciale leerstukken, want dit zal zekerlijk, zooals Julius Mueller zeide, een beter begrip van het gehele stelsel uitwerken, mits het organisch verband met de andere deelen, waarvan dan juist geen sprake is, niet uit het oog wordt verloren. Maar wordt

het Christendom in te engen zin beschouwd als »Erlösungs-Religion", dan zeer zeker verliezen wij aan breedte van overzicht wat wij winnen aan intensiteit.

De eerste fout, gewoonlijk gemaakt als het Christendom van uit uitsluitend soteriologisch standpunt gezien wordt, is deze, dat men het Christendom gaat beschouwen als iets geheel nieuws. Het is dan niet langer een herscheppingsplan, maar een plaatsvervanger voor het vroeger bestaande, dat geheel terzijde is gezet. Er moge eenige waarheid in schuilen, het Christendom te beschouwen als de bedeeeling des Geestes, in vergelijking met de bedeeeling der letter, maar zelfs de verhouding tusschen Oud en Nieuw Testament toont een organische verbinding, die ons in het Nieuwe een ontwikkeling van het Oude doet zien. Maar vergelijken wij het rijk der genade met het rijk der schepping, dan moet het iederen niet door sophistiek verwarden geest duidelijk zijn, dat het eerste de hersteller is van het laatste en in geen geval een nieuwe schepping. En toch zijn er vele vormen, waarin deze neiging zich in de theologie openbaart. Wij hebben geen tijd ze alle te bespreken, maar moeten ons tot enkele beperken.

Deze neiging komt uit in een verkeerd begrip van de wedergeboorte in haar beide beteekenissen: de wedergeboorte van den mensch en de wedergeboorte van de wereld.

De wedergeboorte van den mensch is naar bovengenoemde voorstelling het scheppen van iets nieuws in den mensch. Melancthon's synergisme heeft eenen schadelijken invloed gehad op het standpunt van menigen rechtzinnigen theoloog ten opzichte van de leer der wedergeboorte. Melancthon slingerde heen en weder tusschen het »stok en blok"-standpunt van de Augsburgsche confessie enerzijds en het synergisme anderzijds; het zwevende standpunt van vele theologen, die, vrezende dat de leer der algehele verdorvenheid hierdoor aan kracht verliezen zou, terugvielen tot een ultralijdelijkheid. Zij verheerlijkten de soteriologie, en maakten van den geredde een nieuw schepsel, zonder enig verband met zijn vroeger bestaan.

Ik geloof niet, dat het overdreven is hun ten laste te leggen, dat zij God onbekwaam achten zich welser met den zondaar in gemeenschap te stellen, zoodat de anthropos als zoodanig vernietigd wordt, en op zijne plaats niet een vernieuwde mensch, maar een nieuwe mensch opgroeit. De uitdrukkingen oude mensch en nieuwe mensch, in den Bijbel voorkomende, werden dan verklaard als zonden zij de vernietiging van den mensch bedoelen en het scheppen van den Christen in zijne plaats. Hoe verkeerd deze voorstelling is, zal duidelijk worden als wij letten op het feit, dat de mensch een prool den verderf is geworden, niet omdat hij ophield mensch te zijn, maar omdat hij zondaar was geworden. De zonde moest uit hem verdreven worden door de implanting des nieuwen levens; vandaar de noodzakelijkheid der wedergeboorte. De wedergeboorte was het geneesmiddel, door God verordend om dit doel te bereiken. Op den grondslag van het oude verrees het nieuwe; de persoonlijkheid, door God geschapen, bleef; alleen de eigenschappen werden veranderd. Dit standpunt is in overeenstemming met de opvatting van het Christendom als een herscheppingsplan. Neem het andere standpunt aan, dan is het Christendom niet langer een herschepping, maar een nieuwe schepping.

Met een verkeerde voorstelling van 's menschen wedergeboorte is gewoonlijk verbonden een eveneens verkeerde voorstelling van de wedergeboorte der wereld. Wij beschouwen het einde aller dingen als een apokatastasis ten panton in den zin van een volkomene verwezenlijking van alle plannen van God den Schepper, door middel van het groote Geneesmiddel, dat Hij in den Middelaar geschonken heeft. Zij echter, die het Christendom als een nieuwe schepping beschouwen, worden door hun beginsel van zelf geleid tot de veronderstelling, dat deze wereld vernietigd zal worden om plaats te maken voor den nieuwen hemel en de nieuwe aarde. In den regel zijn de Gereformeerde theologen bewaard gebleven voor zulk een gedrochtelijke voorstelling, maar in den bloeitijd der Lutherische orthodoxie hebben de Lutherische theologen aan een algemeen vernietiging van dit heelal geloofd. Dit vloede voort uit hun soteriologisch beginsel dat een nieuwe schepping des menschen eischt. Zij deden niets anders dan hun standpunt ten opzichte van de palingenesis toepassen op het gansche heelal.

De dusgenaamde Christo-centriche theologie heeft dezelfde neiging, om van het Christendom iets geheel nieuws te maken. Op dat standpunt moeten wij ons stelsel »verchristelijken". Hoe moeten wij dit doen? Zooals Dörner het opvat, door de idee God-mensch tot het wezen en de kern der religie te verheffen? Het is mij niet recht duidelijk, hoe deze idee op een aprioristische basis kan gegrond worden. God heeft Zichzelven geopenbaard in Christus, die zeer zeker de Godmensch is; maar de Schrift leert ons, dat Hij in de wereld gezonden was om te zoeken en zalig te maken, dat verloren was. Voorzeker is de Godmensch het voorwerp onzer aanbidding, maar de voorstelling der bespiegelende theologie uit het midden dezer eeuw maakt Hem tot een raadsel, en de geheele wereld meer en meer tot een onoplosbaar probleem. Het is zoo, God heeft de wereld door den Logos geschapen. Maar deed Hij dit door hem als den Godmensch? De bespiegelende theologie voert naar de grens van het pantheïsme en verheerlijkt de soteriologie niet.

Of moeten wij Ritschl navolgen, door ons stelsel als het ware te beperken tot de ontwikkeling van de Christelijke leerstukken van rechtvaardigmaking en verlossing? Moeten wij er toe komen al de schatten der theo-

logie den rug toe te keeren voor wat hij noemt: »den historischen Christus"? Weten wij wat zijn standpunt medebrengt? Eenerzijds de Natuurlijke Theologie op te geven en anderzijds de mystieke unie met den levenden Christus, die ter rechterhand Gods zit, en met ons is tot aan de volcinding der wereld. Indien iemand tot zulk een offer bereid is, ik zeker niet.

Er blijft ons dus niets over dan ten opzichte van het Christendom het zoogenaamde Evangelische standpunt in te nemen, dat onze theologie verklaart tot een verlossingsleer. Dit standpunt moge hun zeer in het geveel komen, die ons tot vervelens toe vertellen dat de religie een zaak des harten is, die vooral niet met de buitenwereld in contact mag komen. Het maakt scheiding tusschen Christendom en schepping, tusschen geloof en wetenschap, tusschen theologie en soteriologie. Het houdt zich uitsluitend bezig met de redding van zondaren, maar laat al het andere in liet bezit der wereld. Het stelt zich tevreden met de verzorging van zijn godsdienstig tuintje, omringd door hooge muren en afgesloten van Gods overige schepping. Het is gewaagd religie en theologie te verwereldlijken: het is niet minder gevaarlijk de theologie op te sluiten binnen hare eene godsdienstige grenzen.

Ik aarzel geen oogenblik zulk een standpunt verderfelijk in zijne uitwerking te noemen. In de middeleeuwen schiep het de kloosters en de belachelijke onderscheiding tusschen geestelijkheid en leeken, tusschen de gebiedende voorschriften en de Evangelische raadgevingen; in onzen tijd loopt het uit op het sectarisme en den godsdienstlozen staat. In een analyse van het Christelijk geloof moge het beginnen met de soteriologische vraag van den Heidelbergischen Catechismus: Wat is uw eenige troost beide in leven en sterven? op zijne plaats zijn; maar in het opbouwen van ons theologisch stelsel geef ik te minste de voorkeur aan de vraag van den kleinen West-Munsterschen Catechismus: Wat is het voornaamste eendooel des menschen? Het was niet meer dan natuurlijk, dat in het begin der Reformatie de groote vraag, die de geesten in beroering bracht, niet was: Hoe komen wij tot een juist begrip van een theologisch stelsel? maar: Wat moeten wij doen om zalig te worden? Maar even natuurlijk was het, dat men zich later op andere vraagstukken wierp, die meer het opbouwen van een theologisch stelsel op den grondslag der Reformatie op 't oog hadden. Het was een logisch proces, waardoor de vraag van den Heidelbergischen Catechismus: Wat is uw eenige troost in leven en sterven? veranderde in de vraag van den kleinen West-Munsterschen Catechismus: Wat is het voornaamste einde des menschen?

De Gereformeerde theologen moesten zelfs niet voor een oogenblik de wenschelijkheid aannemen, om hunne theologie in Christo-logie om te zetten. Maar wie doet dit, zult gij vragen? Een iegelijk die de Christologie als hoedbeginsel vooropstelt. Een theoloog van de Christologische school moge de theologie als zoodanig niet geheel weg-cijferen, maar hij zal vanzelf gedwongen worden zijne kennis van God in zijn Christologisch stelsel te doen opgaan, en zijne theologie door de soteriologie te laten beheerschen. Allicht zal een Christologisch theoloog mij tegenwerpen, dat hij in Christus den Vader ziet. En het kan niet ontkend worden, Christus zeide tot Philippus: »Die mij ziet, heeft den Vader gezien." Christus leidt ons terug tot den Vader, wien Hij in deze wereld verheerlijkte. En wij wandelen zijne voetstappen na, als wij hooghouden wat Zinzendorf minachtend noemde: de God-Vader-theologie van de Gereformeerde kerk. In Christus zien wij den Vader; Christus de Verlosser doet den nevel opklaren die den hemel voor ons verbergt. Het Lam Gods wijst ons op onzen Hemelschen Vader en openbaart Hem ons in zijne majesteit als den Heilige Israels, en in zijne nederbuigende liefde als God den Redder; de verzeene en ten hemel gevarende Zaligmaker opent den hemel voor onzen blik en vervult onsz ziele met lof en aanbidding. Juist ter wille der soteriologie tekenen wij protest aan tegen de Christologie als het middelpunt der theologie.

Gewoonlijk bestaat er, met deze soteriologische of Christologische theologie ten nauwste verbonden, een bekrompen voorstelling van de verhouding waarin het Christendom tot de wereld staat. Onze theologie eischt deze wereld, in den ruimsen zin des woords, op voor God en voor Christus. Wij gelooven, dat Hij deze wereld toegerust heeft met vele lief gaven, die tot ontwikkeling moeten gebrach worden. Denkslechts aan de organisatie der menscheid in het gezinsleven, in de maatschappij en in den Staat. Deze instellingen zijn Goddelijk van oorsprong en van bedoelen. Zij zijn gewijzigd door het tusschenbeide treden der zonde, en misschien is de instelling van den Staat eerst door de zonde noodzakelijk geworden; maar den oorspronkelijken toestand, waarin de mensch geschapen was met het doel om zijnen Schepper te verheerlijken, heeft God niet vernietigd. Een pietistische opvatting van het Christendom laat al deze vormen, waarin het menscheijk leven naar buiten treedt, links liggen of behandelt ze terloops.

Den mensch te verlossen van zonde wordt dan het hoofddoel, dat bijna al het andere verdringt. Onze theologie stelt ons in staat in dit alles Gods werk te erkennen. Wij gelooven, dat God werkt in de historie, dat wetenschap en letterkunde, kunst en nijverheid, kortom onze geheele menscheijke samenleving in al hare uitingen, niet aan den duivel, als zijnde zijn rijk, mag worden overgelaten; maar beschouwd moet worden als een gave, waarmede God de schepping sierde, en die mede deel heeft aan de verlossing door de genade. Chalmers heeft een groote waarheid uitgesproken, toen hij zeide: »Het Christendom is de ware huma-

niteit". Onze vaderen drukten dezelfde gedachte uit, door te zeggen: »Gratia naturam non tollit, sed sanat." Dit is de heerlijkheid van een theologie, die het Christendom als herscheppingsplan opvat.

Het ligt niet in onze bedoeling de zonde te verkleinen of de heerlijkheid van den Zaligmaker en zijn werk te onderschatten, maar wij wenschen allen nadruk te leggen op de waarheid, dat de zonde Gods werk niet vernietigt heeft, en dat de Zaligmaker niet een nieuwe schepping in 't leven riep, maar de bestaande verloorste. In den regel hebben de Calvinistische theologen dit feit in 't oog gehouden bij de saamstelling van hun theologisch stelsel. Ik wil niet zeggen, dat zij altijd consequent zijn geweest, of het in dit opzicht tot volmaaktheid gebrach hebben. Ik bewonder het werk der hervormers en der theologen uit de 17e eeuw; maar te zeggen, dat zij alle volkomenheden overwonnen, en al de eere Gods, in het rijk der genade en het rijk der natuur, aan het licht hebben gebrach, zou van overdreven enthousiasme getuigen.

Er zijn vele wegen, die nog niet ten einde toe bewandeld zijn. De eenheid der Natuurlijke en der Geopenbaarde theologie is in beginsel aangenomen, maar nog niet tot hare uiterste gevolgtrekking doorgevoerd. Het leerstuk der algemeene genade, in kiem te vinden in de werken onzer beste theologen, is nog niet naar behooren ontwikkeld. Andere leerstukken, zooals het stuk der verkiezing b.v., moeten in verband met de geschiedenis der menscheid in zijn geheel herzien worden, terwijl met name de eschatologie nog grotendeels een onontgonnen terrein is. Waarlijk, er is nog gelegenheid genoeg om voort te bouwen. De theologie heeft niets gemeen met een fossiel. Integendeel, zij tintelt van leven. De kerken munten uit door arbeid op praktisch terrein en wij verheugen er ons over; maar zij moeten daarbij niet de noodzakelijkheid van de ontwikkeling der theologie uit het oog verliezen, opdat zij een wel sluitend fundament mogen hebben waarop zij den bouw kunnen voortzetten. Als ik de uitdrukking bezigen mag, vooral de leiders moesten arbeiden als volkmannen en niet als amateurs.

Ik wensch aan dezen arbeid deel te nemen. Ik doe een beroep op u aller welwillendheid om mij, en de school, waaraan ik verbonden ben, te steunen. Gij Heeren Directeuren, hebt ruimschoots gelegenheid om in het belang dezer school werkzaam te zijn en haar op hechte grondslagen te zetten. Aan uwe zorg heeft zij grootelijks behoefte.

Ik wensch bij dezen arbeid saam te werken met u, Hoogleraren aan onze school. Wij hebben schouder aan schouder te staan, en te arbeiden met onvermoeiden ijver, met onkreukbare trouw.

Ik wensch te arbeiden voor u, jongeren onder de broeders, die mij, als een uwer gidsen en onderwijzers, uw vertrouwen wilt schenken. Indien wij, hoogleraren, getrouw bevonden worden in de vervulling onzer plichten, en gij in de uwe, dan zekerlijk zal de zegen des Heeren op ons rusten.

Ik wensch te arbeiden voor de kerk, opdat zij toeneeme in gehechtheid aan hare beginselen, in getrouwheid aan hare leer, tucht en eeredienst, en opdat de reden van haar bestaan verre boven twiifel en verwijt schitteren moge. Ons vertrouwen is op God. Wij wenschen te strijden voor zijne zaak. Laat onze sterkte en onze wijsheid bevonden worden te zijn in Hem, in Hem alleen. Soli Deo Gloria.

Officiële Berichten.

(Met verkorting uit het Kerkblad van 11 September).

Generale Synode van de Gereformeerde kerken in Nederland te Middelburg.

Dinsdagmorgen 1 September.

25ste Zitting.

Na de gewone opening door den praeses doet deze mededeeling van een verzonden telegram aan H. M. de Koningin en van de ontvangen dankbetuiging.

Aan de oris is de schets van beginselen en grondtrekken voor de Zending, ontworpen door de hiervoor benoemde commissie.

De korte inhoud van dit uitvoerig rapport is: dat 1e als het hoogste einde der Zending wordt genoemd de eere Gods. Ook waar de Zending niet tot redding, zelfs waar ze tot verharding leidt om alle onschuld te benemen, schittert de eere van God Drieëenig. 2e. Wie zendt? De plaatselijke genstuurde kerk is daartoe geroepen naar het Woord Gods, terwijl tevens gerekend moet worden met het kerkverband. Niet de algemeene kerk doopt, maar alleen de plaatselijke genstuurde; zoo ook moet de plaatselijke kerk zenden, terwijl de regelen van uitvoering door de gezamenlijke kerken worden gegeven.

3e. Wie te zenden? Personen in het ambt. — Geen nieuw ambt mag worden gemaakt. — Men verandere ook de namen, die misverstand in dezen veroorzaken, en spreke liever van missionaire predikanten.

4e. Tot wie men zendt? Wij hebben te rekenen met Gods bestel en dan moeten wij in liet bijzonder zenden naar onze koloniën en wel naar het middelpunt.

5e. Hoe moet de Zending gedreven? Niet met geweld, maar door overtuiging. In een 12-tal punten wordt nu de Zendingmethode aangegeven.

6e. Het verband der Zending in viertien verde-

de: 1. De verhouding tot de Overheid, 2 tot de andere kerken, 3 tot andere Zendingstaties, 4 tot de kerken van goede belijdenis in Indië.

De grondtrekken worden daarna aangewezen voor de regeling van den arbeid der Zending.

1. Van de kerken elk op zichzelf.

2. Van de gezamenlijke kerken.

3. Van meerdere kerken.

Eindelijk volgt nog de voorstelling van wat het Zendingswerk moet worden.

Het best ware eene residentie te kiezen, en deze te verdeelen.

